

Coaching w środowisku akademickim – Budowanie dobrostanu pracowników uczelni

dr Agnieszka Furmańska-Maruszak

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Wydział Filozofii i Nauk Społecznych

Instytut Socjologii

Katedra Badania Jakości Życia i Socjologii Stosowanej

afmaruszak@umk.pl

1. Wprowadzenie

Dobrostan to subiektywna ocena zadowolenia z różnych obszarów życia. W przypadku pracowników poczucie dobrostanu obejmuje subiektywną ocenę ich zadowolenia zarówno z życia osobistego jak i zawodowego. Ważnym elementem składowym dobrostanu jest równowaga, która nabiera szczególnego znaczenia w przypadku pracowników uczelni wyższych. Celem artykułu jest pokazanie potencjału coachingu jako narzędzia budowania dobrostanu pracowników akademii. W opracowaniu posłużono się analizą przypadku. Omówiono obszary, w których coaching znalazł zastosowanie w pracy indywidualnej i grupowej osób zatrudnionych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Szczególną uwagę zwrócono na koło rozwojowe jako narzędzie do identyfikacji obszarów wymagających zbalansowania oraz do określania celów rozwojowych.

2. Budowanie dobrostanu przez coaching

Jedną ze współczesnych koncepcji dobrostanu jest koncepcja dobrostanu psychologicznego autorstwa Carol Ryff. Badaczka wymienia sześć obszarów dobrostanu psychologicznego (Ryff 1989, za Karaś 2019, s. 18):

- samoakceptacja rozumiana jako pozytywny stosunek do samego siebie,

- pozytywne relacje z innymi włączając w to zdolność do miłości, przyjaźni i intymności, a także empatię,
- autonomia rozumiana jako niezależność oraz umiejętność nieulegania naciskom z zewnątrz;
- panowanie nad otoczeniem, czyli poczucie sprawstwa,
- cel życiowy to jest ukierunkowanie własnego życia na realizację ważnego celu,
- osobisty rozwój, czyli umiejętność wykorzystania swojego potencjału oraz samorealizacja.

Wydaje się, iż wszystkie wymienione w podejściu Ryff wymiary dobrostanu psychologicznego mogą być kształtowane poprzez coaching, który jest zorientowany na cel oraz aktywizowanie mocnych stron klienta, aby w ten sposób pomóc jemu/jej jeszcze lepiej wykorzystać posiadany potencjał. Ponadto, dzięki narzędziom coachingowym możliwe jest zwiększenie efektywności zarówno w wymiarze zadaniowym, jak i relacyjnym (Dilts 2006, s. XX), co pozwala na lepsze budowanie relacji i nawiązywanie kontaktów.

3. Środowisko akademickie na przykładzie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Środowisko akademickie tworzą nauczyciele akademicki oraz pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi zaangażowani w naukę, kształcenie, budowanie relacji oraz zarządzanie . Uniwersytet Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu jest jedną z największych uczelni w Polsce i jedną z dziesięciu polskich uczelni badawczych. W roku akademickim 2022/23 kształciło się na nim 16781 studentów – obywateli polskich oraz 1021 studentów cudzoziemców na 16 wydziałach i 116 kierunkach studiów. Działalność UMK nakierowana jest na poszukiwanie rozwiązań istotnych problemów cywilizacyjnych poprzez aktywność naukową, artystyczną i medyczną, kształcenie oraz przekazywanie uniwersalnych wartości.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika jest uniwersytetem publicznym, to znaczy jest finansowany ze środków publicznych, uzależniony od uwarunkowań prawnych i rozwiązań politycznych nie zawsze zgodnych z ekonomiczną efektywnością oraz wspierających sprawność działania. Jednocześnie, brak konieczności bezwzględnego podporządkowania się regułom rynkowym daje sporą swobodę działania, więcej

miejsca na innowacje, a także na specyficzny rodzaj biurokracji, wolniejsze tempo działania i niższą efektywność.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu to duży pracodawca w regionie – zatrudnia 4450 pracowników. Jest to organizacja, w której hierarchia odgrywa ważną rolę, dużą wartość stanowi także tradycja i ciągłość działania. Praca w uniwersytecie jest raczej stabilna, ale niezbyt wysoko wynagradzana. Cechuje się sporą autonomią, choć jej specyfika jest odmienna w przypadku nauczycieli akademickich i pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. Praca nauczycieli akademickich zatrudnionych na etatach badawczo-dydaktycznych wykonywana jest w trzech obszarach: naukowym, dydaktycznym (kształcenie studentów) oraz organizacyjnym (np. organizowanie konferencji, inna działalność popularno-naukowa).

4. Obszary wykorzystania coachingu w środowisku akademickim UMK

W roku akademickim 2022/2023 pracownicy uczelni skorzystać mogli zarówno z indywidualnych sesji coachingowych w ramach działalności Uniwersyteckiego Ośrodka Wsparcia i Rozwoju Osobistego (UOWiRO), jak i z warsztatów grupowych w ramach projektu „Doskonałość dydaktyczna uczelni”. Procesy coachingowe znalazły zastosowanie w następujących obszarach:

- praca dydaktyczna,
- zarządzanie zespołem,
- kształtowanie własnej kariery,
- budowanie pewności siebie,
- troska o siebie i swoje zdrowie,
- budowanie relacji,
- równowaga,
- promowanie coachingu jako narzędzia rozwojowego.

Wykorzystanie coachingu w pracy dydaktycznej analizowane było w ramach dłuższych 20-godzinnych warsztatów grupowych. Zajęcia te dały możliwość osobistego doświadczenia coachingu poprzez pracę nad określaniem własnych celów, odkrywaniem własnej tożsamości oraz ważnych w życiu wartości. Niezwykle odkrywcza okazała się dla uczestników praca z emocjami, uczenie się czucia, nazywanie emocji i stojących za nimi potrzeb. Dało to podstawę do tworzenia

empatycznego komunikatu, w którym nadawca bierze odpowiedzialność za swoje emocje i wyraża prośbę służącą zaspokojeniu swojej potrzeby.

W poszukiwaniach możliwości wykorzystania coachingu w pracy dydaktycznej pomocne okazało się wspólne przedyskutowanie kompetencji coachingowych ICF (<https://icf.org.pl/kompetencje/>). Na przykładach wniesionych przez uczestników z ich procesu dydaktycznego w różnych dziedzinach (medycyna, chemia, języki obce, biologia, farmacja itp.) analizowaliśmy przydatność w/w kompetencji. Szczególną uwagę zwróciliśmy na współtworzenie relacji oraz efektywne komunikowanie. W ramach tego pochyliliśmy się nad kompetencjami utrzymywania obecności, aktywnego słuchania oraz pobudzania świadomości. W kształtowaniu tych kompetencji przydatna okazała się praca z emocjami, analiza poziomów słuchania, umiejętność zadawania pytań oraz zrozumienie roli ciszy zarówno w procesie coachingowym, jak i dydaktycznym.

Coaching w pracy dydaktycznej – wykorzystanie kart emocji (zdj. 1 od lewej), prezentacji multimedialnej oraz rekwizytu (zdj. 2)

Źródło: fotografie własne

Wartością dodaną pracy w ramach warsztatów „Coaching w pracy dydaktycznej” było podkreślenie znaczenia troski o siebie (troski o swoje wewnętrzne dziecko) i uważności w procesie nauczania, a także zwiększenie inicjatywy studentów, aktywne słuchanie oraz budowanie podejścia do studenta opartego na zasobach.

Zarządzanie zespołem, kształtowanie własnej kariery, budowanie pewności siebie, troska o siebie i swoje zdrowie, budowanie relacji oraz równowaga to tematy poruszane przez pracowników w ramach indywidualnych sesji coachingowych. Budowaniu opartej na zaufaniu relacji z pracownikiem w procesie coachingowym pomógł przygotowany na potrzeby UOWiRO gabinet (zdz 3), w którego zacisku osoby zainteresowane miały możliwość wypowiedzenia na głos i nadania rangi temu, co rodziło się w ich sercach i głowach.

Z coachingowych sesji indywidualnych korzystali zarówno nauczyciele akademicki, jak i pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi. W pracy coachingowej przydatne okazały się: model rozmowy coachingowej GROW, praca z emocjami, budowanie komunikatu bez przemocy (NVC), aktywne słuchanie, podążanie, praca z metaforami oraz koło rozwojowe. Pracownicy podkreślali, że wartością dodaną indywidualnych sesji coachingowych była przede wszystkim możliwość rozmowy w życzliwej atmosferze z kimś, kto ich rozumie. W tym kontekście duże znaczenie miał fakt, iż towarzyszący procesom coach jest jednocześnie pracownikiem naukowo-dydaktycznym uczelni, który zna i rozumie realia jej funkcjonowania.

Coaching indywidualny – gabinet UORiWO UMK (zdz. 3)

Źródło: fotografia własna

Promowanie coachingu jako narzędzia rozwojowego w środowisku akademickim możliwe było dzięki 5-godzinnym warsztatom „Rozwój przez coaching”, które odbyły się w sześciu edycjach. W ramach spotkania uczestnicy pracowali ze swoimi celami, analizowali swoje mocne i słabe strony oraz przyglądali się i nazywali emocje. Warsztaty dały możliwość doświadczenia „próbki coachingu” oraz sprawdzenia jak ten rodzaj wsparcia może przyczynić się do rozwoju osobistego i zawodowego pracownika. Niektórzy z uczestników zdecydowali się kontynuować swoją pracę w ramach indywidualnych sesji coachingowych.

Warsztaty umożliwiły stworzenie czasu i przestrzeni, w których pracownicy mogli odpocząć i zatroszczyć się o siebie, przyjrzeć się temu co czują i czego pragną. Relaks umożliwiały wygodne puffy i jasne, przestronne pomieszczenie świetlicy (zdj. 4).

Uczestnicy podkreślali też wagę integracji, możliwości poznania się nawzajem, lepszego zrozumienia perspektywy innych pracowników zarówno nauczycieli akademickich, jak i pracowników niebędących nauczycielami akademickimi zatrudnionych w różnych jednostkach organizacyjnych uniwersytetu.

Warsztaty rozwój przez coaching – świetlica UCS UMK (zdj.4)

Źródło: fotografia własna

5. Koło rozwojowe jako narzędzie budowania balansu w środowisku akademickim

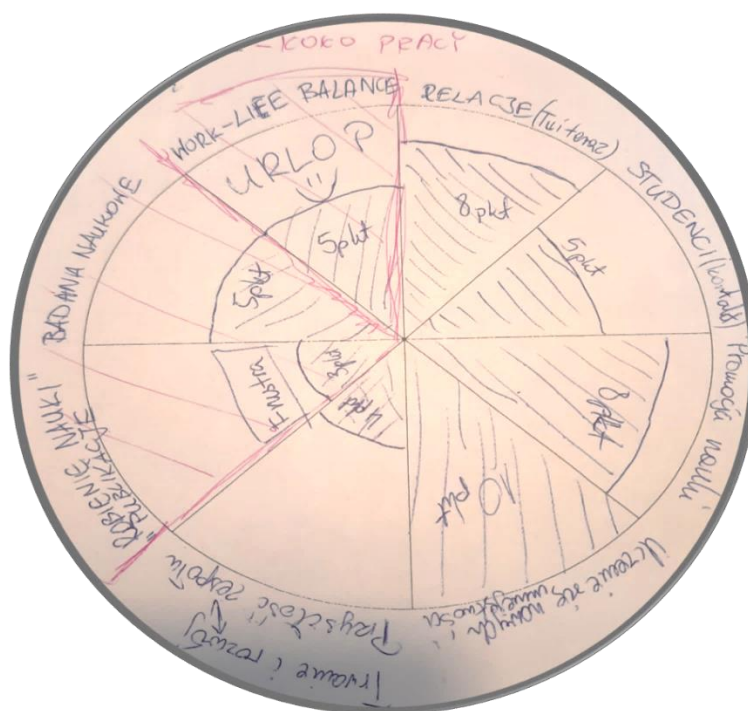
Szczególnym obszarem do pracy coachingowej w środowisku akademickim jest równowaga. Pracownicy, w szczególności pracownicy naukowo-dydaktyczni występują jednocześnie w wielu rolach (np. rola kobiety, rodzica, współmałżonka, dydaktyka, naukowiec), a narzędzia coachingowe pomagają im zidentyfikować obszary, które pragną równoważyć (np. praca – odpoczynek, dydaktyka – nauka – popularyzacja nauki, itp.) Coaching pomaga także pracownikowi zdefiniować czym dla niego/dla niej jest owa równowaga, a także określić czego potrzebuje do jej zachowania (np. urlopu!).

Niesamowite efekty miało w tej materii użycie, często wielokrotne koła rozwojowe. Jest to narzędzie wizualne w formie okręgu, który jest podzielony na segmenty obrazujące różne obszary życia. Pracownik nazywa te obszary weryfikując co jest dla niego/dla niej ważne, a następnie w skali od 1 do 10 ocenia poziom zadowolenia (satysfakcji) z w/w obszarów. Takie podejście umożliwia równomierne skoncentrowanie się na ważnych dla pracownika aspektach życia, a co za tym idzie – zachowanie równowagi.

W przypadku Magdy - pracownika zatrudnionego na etacie naukowo-dydaktycznym na UMK koło rozwojowe wykorzystane zostało trzykrotnie, aby określić cele rozwojowe i zdefiniować czym dla zainteresowanej osoby jest równowaga.

W pierwszym kroku Magda zidentyfikowała ważne obszary pracy zawodowej (koło pracy). Pojawiły się tutaj takie segmenty jak: relacje, kontakt ze studentami, promocja nauki, uczenie się nowych umiejętności, tworzenie i rozwój zespołu, publikacje, badania naukowe oraz work-life balance (zdj. 5). Narzędzie to umożliwiło nie tylko identyfikację obszarów, ocenę poziomu zadowolenia, ale także pozwoliło Magdzie zobaczyć wzajemne powiązania między obszarami oraz kolejność postępowania w celu zwiększenia poziomu zadowolenia w obszarach najniżej ocenionych (zaznaczone na czerwono) z wyłączeniem obszaru, na który pracownik stwierdził, że nie ma w tym momencie bezpośredniego wpływu (przyszłość zespołu). Warunkiem koniecznym do rozwoju w sferze nauki było zachowanie równowagi między pracą a życiem osobistym, co dla Magdy oznaczało wybranie się na urlop all inclusive!

Koło pracy przygotowane w ramach indywidualnej sesji coachingowej (zdj. 5)

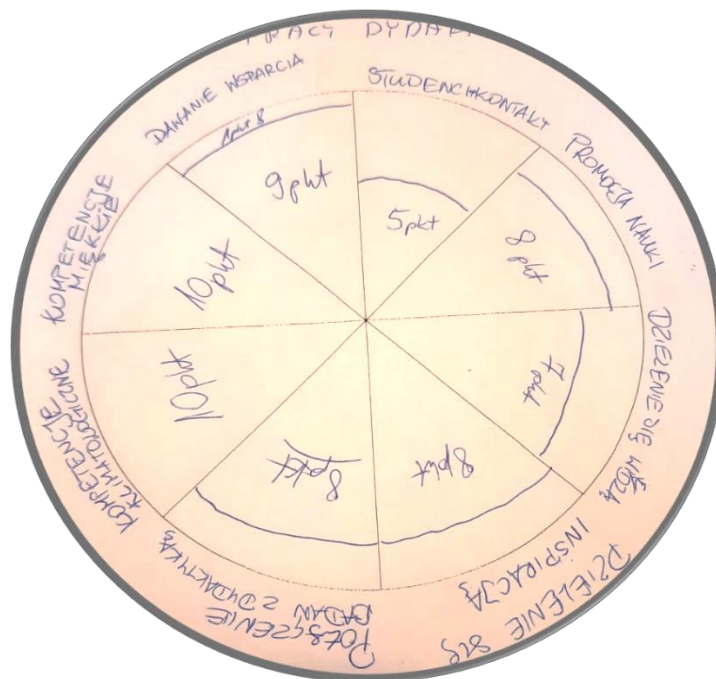

Źródło: fotografia własna

W kolejnym etapie Magda przygotowała koło pracy dydaktycznej i organizacyjnej (zdj. 6) oraz koło pracy naukowej (zdj. 7). W pracy dydaktyczno-organizacyjnej ważne okazały się takie obszary jak: kontakt ze studentami, promocja nauki, dzielenie się wiedzą, dzielenie się inspiracją, połączenie badań z dydaktyką, kompetencje merytoryczne, kompetencje miękkie oraz dawanie wsparcia. Niesamowite wrażenie wywarło na Magdzie odkrycie, iż posiada zarówno kompetencje merytoryczne (w swojej dziedzinie badań), jak i kompetencje miękkie. Poziom zadowolonia z tych obszarów został oceniony na 10, co wzbudziło ogromną radość i uświadomiło Magdzie jakie posiada zasoby.

Koło pracy dydaktycznej i organizacyjnej przygotowane w ramach indywidualnej sesji coachingowej (zdj. 6)

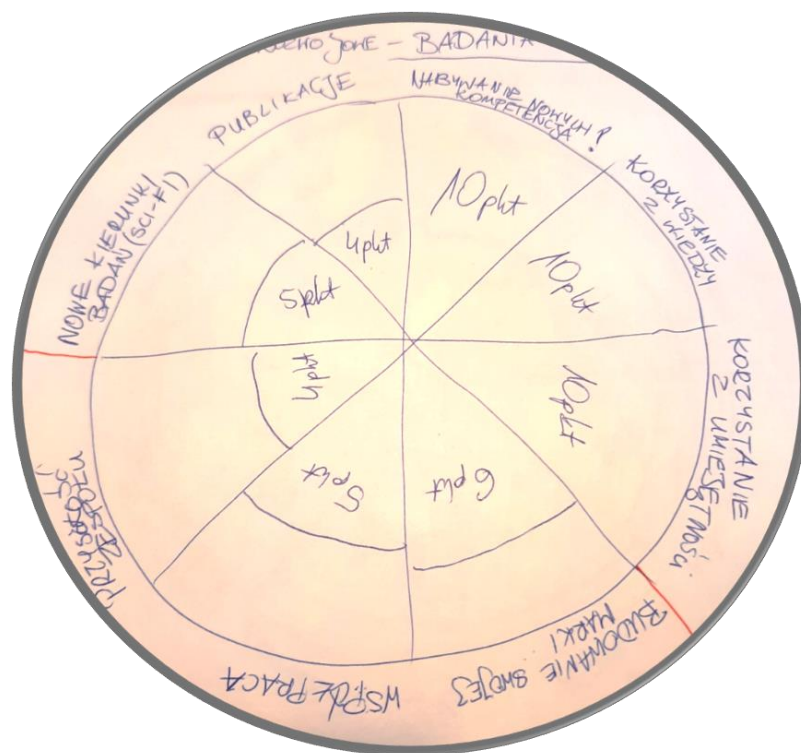
Źródło: fotografia własna.

To koło pracy naukowej okazało się kluczowe do zdefiniowania celu rozwojowego.

W kole tym znalazły się takie obszary jak: nabywanie nowych kompetencji, korzystanie z wiedzy, korzystanie z umiejętności, budowanie swojej marki, współpraca, przyszłość zespołu, nowe kierunki badań i publikacje. Ocena zadowolenia z poszczególnych obszarów poprowadziła Magdę do odkrycia zależności między obszarami oraz kolejności postępowania wskazując na cel, którym jest zdobycie kolejnego stopnia naukowego.

W tym przypadku koło rozwojowe okazało się efektywnym narzędziem refleksji. Dodatkowo wizualna forma narzędzia pozwoliła zobaczyć i poczuć nierównowagę prowadząc, tym samym, do bardziej precyzyjnego określenia celów.

Koło pracy naukowej przygotowane w ramach indywidualnej sesji coachingowej (zdj. 7)

Źródło: fotografia własna.

6. Podsumowanie

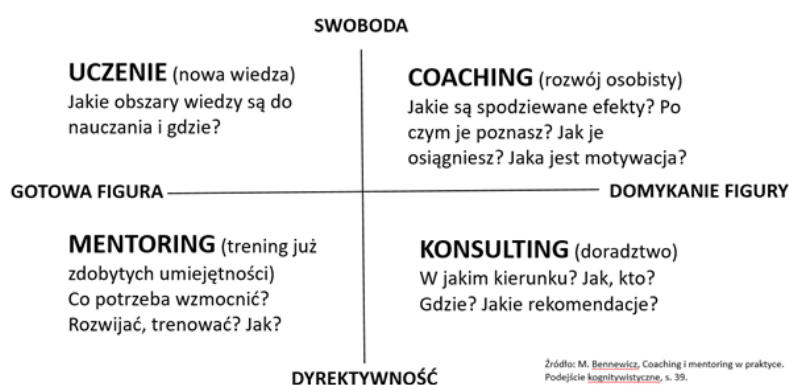
Coaching jest dobrym narzędziem do budowania dobrostanu pracowników

w środowisku akademickim, gdyż sam w sobie zakłada inne podejście niż powszechnie znane metody rozwoju (takie jak tradycyjne uczenie, doradzanie czy mentoring – zob. Rys 1. Matryca oddziaływań edukacyjnych), co już na samym początku pracy powoduje pewne twórcze zmieszanie.

Tradycyjne uczenie (takie jakie znamy ze szkoły) zakłada dowolność metodologiczną w przekazywaniu wiedzy (swoboda) przy jednoczesnym z góry zdefiniowanym procesie uczenia się (podstawa programowa – gotowa figura). W przypadku mentoringu, tj. treningu już nabytych umiejętności zarówno metoda uczenia, jak

i algorytm uczenia są z góry określone. Doradztwo natomiast zakłada swobodę w zakresie dochodzenia do osobistych rozwiązań (domykanie figury) przy jednoczesnej dyrektywności w zakresie metodologii. Coaching wnosi swobodę zarówno w metodzie uczenia, jak i swobodę w kształtowaniu własnych strategii rozwojowych. Pozwala doświadczać, czuć i mówić o czuciu, co pośród ludzi niezwykle rozwiniętych intelektualnie jest twórczą odmianą i wpływa na lepsze wykorzystanie ich zasobów.

Rys 1. Matryca oddziaływań edukacyjnych

Źródło: Bennewicz (2017), s. 39.

Osoby pracujące w środowisku akademickim często pełnią jednocześnie wiele ról, ich funkcjonowanie charakteryzuje się dużą elastycznością, samodzielnością i swobodą działania. Są to często osoby o wysokim potencjale i dużej wrażliwości, dla których coaching może być przyczynkiem do efektywnej zmiany i większej troski o siebie.

Warsztaty grupowe w połączeniu z indywidualną pracą coachingową dają możliwość pełniejszego wykorzystania wachlarza narzędzi coachingowych dla dobra pracownika i organizacji, jaką jest uniwersytet. Ponadto, ciągła dostępność tej formy wsparcia dla pracowników powoduje wzrost świadomości i poprawę dobrostanu zatrudnionych.

Ćwiczenie 1. Koło rozwojowe – jak formułować polecenia dla grupy

Rozdaj puste kartki. Wy tłumacz uczestnikom warsztatu w jaki sposób mają pracować z kołem rozwojowym. Pomyśl jaka grupę odbiorców masz przed sobą i zdecyduj jaki rodzaj koła rozwojowego zaproponować – czy koło życia, czy koło pracy, czy koło

rozwojowe dotyczące obu obszarów, czy inne. Wypisz po kolei komunikaty jakie będziesz dawał/a uczestnikom. Czego będą dotyczyły?

1. ...
2. ....
3. ...
4. ... itd.

Sprawdź w jaki sposób Twój komunikat został zrozumiany. Co zrobiłeś/-aś dobrze, a co można by poprawić? Jakie są reakcje uczestników na to narzędzie?

Literatura:

Karaś, D. (2019). Pojęcia i koncepcje dobrostanu: przegląd i próba uporządkowania. *Studia Psychologica: Theoria et Praxis*, 19(2), 5–23.
<https://doi.org/10.21697/sp.2019.19.2.01>

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069–1081.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>

Dilts, R. (2006), *Od przewodnika do inspiratora czyli Coaching przez duże "C"*, Wydawnictwo PINLP G. Peczeko, Warszawa.

Bennewicz, M. (2017), *Coaching i mentoring w praktyce: podejście kognitywistyczne*, Wydawnictwo Coach and Couch.